

FÓIA DIECESANĂ.

Organ al Eparchiei gr. or. rom. a Caransebeșului.

Apare odată în săptămână: DUMINECA.

<p>Prețul Abonamentului: Pentru Austro-Ungaria pe an . 5 fl. — cr. " " " " pe 1/2 an. 2 " 50 " " România și străinătate pe an . 14 franci " " " " pe 1/2 an 7 "</p>	<p>Prețul inserțiunilor: Pentru publicațiuni oficîose, concurse, edicta etc. tipărite de 3 ori, dacă conțin până la 150 cuvinte 3 fl., până la 200 cuvinte 4 fl., de aci în sus 5 fl</p>	<p>Correspondințele sînt a se adresa redacțiunii „FÓIA DIECESANĂ“; eră banii de prenumerațiune și inserțiuni la Tipografia diecesană în Caransebeș.</p>
--	---	---

PARTEA OFICIALĂ.

Nr. 3369. sc. 1890.

Înaltul Ministeriu regesc unguresc de culte și de instrucțiunea publică cu datul de 1. Decembrie a. c. Nr. 58.822. ne împărtășese, că în înțelesul articolului de lege IX. din 1890. pentru numărarea poporului sînt de lipsă 24-26.000 de agenți, cari pentru o mică rebonificare trebuie luați din clasa mai inteligentă a populațiunii.

În comunele rurale mai mici, afară de notariul comunal, în tot chipul învățatoriul școlii elementare va trebui să primească rola de agent pentru numărarea poporului; în care caz prelegerile se pot sista pentru întâia săptămână a anului nou după călindariul nou.

În urmarea aceasta toți învățatorii, cari vor fi provocați de a funcționa ca agenți la numărarea poporului, fără de a mai accepta altă încunoscintare, prin ordinăciunea de față se îndatorează de a primi această funcțiune.

În acest caz, pe timpul cât durează numărarea, prelegerile se sistează, adică: începînd dela 20 Decembrie anul curgătoriu stilul vechiu, până după sîrbătorile Creciunului nostru în 30. Decembrie a. c. st. v. (dela 1. până la 11. Ianuarie 1891. stilul nou).

Caransebeș, în 7/19 Decembrie 1890.

În absența P. S. Sele Dlu
Episcop diecesan

Filaret Musta, m. p.
protosincol.

Clericul absolut *Florea Cioloca*, întărindu-se în sedința consistorială din 12. Noembrie a. c. Nr. 2814. de capelan pelângă preotul *Florea Cioloca* din *Tîrnova*, protopresviteratul Caransebeșului, s'a chirotonit de diacon *Joi* în 20. Noembrie, eară de preot *Duminecă* în 2. Decembrie a. c.

PARTEA NEOFICIALĂ.

Înmormîntarea mecenatului de pie memorie Antoniu Mocsonyi de Foen.

Abia au trecut șase săptămâni, de când comuna Foen cu adîncă întristare a primit în mijlocul ei rîmăsițele pămîntesci ale unei ramure, rupte de nemiloasa moarte din vigoroasa tulpină a nobilei familii de *Mocsonyi* — a decedatului de pie memorie *Mihailu de Mocsonyi*, — și eară ne supriuse trista și deprimătoarea veste, ca *Ilustra* și mult iubita Familie de nou este lovită de flagelul sorții nîmpăcate; cruda moarte eară a secerat jertfa sa, isbind la pămînt trunchiul cel mai valoros din arborele familiei, prin curmarea vieții marelui nostru bărbat al națiunii și bisericii *Antoniu Mocsonyi de Foen*.

Sîmbătă în 24 Noembrie la 4 oare după amiază, clopotele bisericilor din loc, prin tonul lor jalnic, au vestit locuitorilor, că au a se accepta la o întîmplare dureroasă; eară o flamură neagră de mărime imposantă, atîrnată pe castelul din loc al Familiei, ni-a anunțat că nobila Familie de nou este în doliu, că un fulger s'a lătit scirea, că mult regretatul nostru patron *Antoniu Mocsonyi* la 9. oare nainte de amiază a adormit în Domnul în Budapeșta. Trista veste a fost pentru comuna noastră cu atât mai dureroasă, cu cât decedatul a mai fost unicul în

vieată dintre 5 frați și două surori, valoroșii fiil al seniorului de pie memorie *Ioan Mocsonyi de Foen*, bunul proprietariu de olinioară al domeniului din loc.

Veneratul nostru reposat, născut fiind în Foen unde a și petrecut timpul prunciei, după așezarea sa în domeniile devenite proprietate sa din averea părintească, — departe de locul natal — cerceta des locul născerii, la care ocaziuni nu întrelăsa a da sfaturi și învătători părintești iubitorilor și concetățeni, cari cu iubirea fească îl întâmpinau și-l cercetau când se arăta în mijlocul lor; eară de astădată fu adus să petreacă pentru totdeauna lângă părinții și frații săi în castelul cel îngust al eternului mormânt.

Cosciugul cu rămășițele pământesci ale scumpului decedat a sosit luni la o oară după amiază, însoțit de neconsolabilul amic, Magnificența Sa Di Vincentiu Babeș. Naintea bisericii a fost acceptat de întreaga poporăciune din loc în frunte cu preotul lor și autoritatea civilă; eară poporul cu mic și mare au alergat să vadă cecece inima n'au putut crede: cumcă prea iubitul lor protector i-au părăsit așa de curând. Ilustra Doamnă din loc, văduva după *Andrei Mocsonyi de Foen*, dorind de a vedea mai odată pe bunul seu cumnat — având cunoscința că în zilele din urmă dânsul a suferit torturi nespuse, în urma morbului ce i-a curmat scumpa vieată — a dispus să se iee calpacul cosciugului, carele fiind de metal, sub acela a fost altul de sticlă închis ermetice; prin acesta s'a transvâzut figura palidă, bine conservată și impunătoare, durmind somnul eternității — văzându-l Ilustra Doamnă a prorupt în lacrimi cu cavintele: „Sermanul Toni bonă inimă a avut, dar mult a trebuit să sufere în zilele din urmă“. Moartea a produs efectul zdrobitoriu în natura lui admirabilă.

În biserică sicriul a fost așezat pe un catafalc cu două trepte îmbrăcat în negru. Interiorul bisericii tras peste tot cu postav negru și decorat în mai multe locuri cu insigniile nobiletate ale familiei a dat privitorilor un aspect de tot jalnic. Împrejurul cosciugului a fost atârnată o mulțime de cununii de mărime și frumseță impunătoare, decorate cu cordela de mătăasă în diferite culori și cu dedicațiuni doioase impresionabile, depuse de venerabile persoane și corporațiuni, cari au venit prin acelea a-și manifesta stima și respectul față de persoana decedatului.

Cele mai impresionabile au fost cununile trimise de Prea Sântiile Lor, Ilustrisimii Domni Episcopi: *Nicolae Popea* și *Ioan Mețian*. Cea dintâiu sosită după înmormântare — din flori naturale, având la mijloc forma inimei din flori albe de o frumseță rară, decorată cu cordela albă de mătăasă, la margini vergetă neagră și cu ciucuri, au avut inscripțiunea în litere de aur: „*Scumpului amic Antoniu Mocsonyi de Foen în semn de stimă Episcopul Popea*“.

Ceealaltă cunună din flori artificioase mai bogat înfrumșetată cu cordela de mătăasă vânetă închis

a avut deducațiunea: „*Veneratului seu Episcopul Mețian*“.

Prin frumseța și decorațiunea lor grandioase adânc impresionabile au fost cununile Ilustrităților Lor; a neconsolabilului fiu *Zeno*, cu inscripțiunea: „*Neuitatului Părinte*“, a Ilustrilor nepoți *Dr. Alexandru* și *Dr. Eugeniu de Mocsonyi*, cu inscripțiunile: „*Neuitatului lor Unchiu*“, a nepoțelor de frate a decedatului, contesele *Livia* și *Georgina* și a soțiilor acestora, Escelenția sa *Contele A. Betten* și *Contele Bissingen*, cu inscripțiunile în limba germană: „*Neuitatului lor unchiu Toncsi*“ a Ilustrilor Doamne *Laura* și *Elena*, văduve după *Andrei* și *George Mocsonyi de Foen*, cu inscripțiunea: „*Neuitatului Cumnat*“, a *nemângâiatei soții* a reposatului din flori naturale, toți de orange de o mărime colosală, decorată cu cordela albă de mătăasă, cu inscripțiunea: „*Intim iubitului soțiu Iosefina Ta*“, a nebositului și vechiului amic, Magnificența Sa Di *Vincentiu Babeș*, din tulipani artificioși și cu cordela albă, având dedicațiunea: „*Neuitatului seu amic, familia Babeș*“.

Nu mai puțin d-mne de amintit sânt cununile depuse pe sicriul marelui nostru mecenat a valoroșilor *Români din Logoj*, o cunună foarte mare din flori naturale, cu cordela de mătăasă neagră, ciucuri și cu inscripțiunea în litere aurite: „*Binemeritatului bărbat național, Românii din Logoj*“, a comunităților bis. din *Cela* și *Bata*, cu inscripțiunile: *Marelui mecenat Antoniu Mocsonyi de Foen*; comuna *Cela* a fost reprezentată la înmormântare prin harnicul econom, *Toma Galetariu* și alții, pe care însă nu-i cunosc după nume. Bătrânul septuagenariu, desconsiderând greutățile timpului de eamnă, a alergat la mormântul protectorului seu, să-i dea tributul de reverință. Au mai fost afară de acestea multe alte cununii, care din care mai frumoase și bogat decorate, anume 23 de cununii a înfrumșetat sicriul decedatului.

Aceste semne de iubire și de reverință depuse pe cosciugul defunctului *Antoniu Mocsonyi de Foen*, ne dovedesc din destul, cine a fost dânsul în vieată pentru biserică și națiunea sa. Biserica a pierdut întrânsul pe fiul credincios și devotat, eară poporul român pe mecenatele seu.

Înmormântarea s'a săvârșit Marți după amiază la 3 oare, cu abatere dela anunțul funebral, din motivul că Ilustritățile lor: *Zeno*, *Alexandru* și *Eugeniu de Mocsonyi*, din cauza comunicațiunii grele dela *Timișoara* la *Foen* cu trăsura, n'au putut sosi la timpul hotărit. Deci nainte de amiază s'a celebrat prin preotul local sânta liturgie. Ceremoniile înmormântării le-a condus Mult On. D. Adm. Protopresviteral *Aureliu Drăgan*, asistat de preoții: *Paul Iancu* din *Obad*, *Paul Cimponeriu* din *Cebza*, *Maxim Bocan* din *Ghilad*, *Iustin Cotta* din *Giulvez*, preotul local *Nicolau Popa* și preotul sârbesc din loc. Corul vocal din *Giulvez*, condus de învățătorii *I. Gruescu*, a cântat ceremoniile înmor-

mântării. După rugăciunea deslegării preotul local a ținut cuvântarea funebrală.

Cosciugul a fost apoi transportat pe trasură la biserică Lătrână, unde e cripta familiară, din motivul că nu a fost posibil a se purta pe mâni de cătră plugarii rânduți, fiind tina de jumătate înghețată. În prejurul cosciugului s'au purtat toate cununile cu făclii de țeranii din loc. Ilustrul fiu și Ilustrii nepoți însoțiți de Magnificența Sa Dl Vincentiu Babeș adânc consternați au petrecut osemintele decedatului până la locul de odihnă. O mulțime imponentă de popor din loc și din prejur a însoțit conductul funebral. Cu toate că a fost timp de eamnă foarte nefavorabilă, cu mic și mare au petrecut pe neuitatul lor până la locul de repaus, în care s'a depus rămășițele pământești; eără spiritul aceluia, care a trăit pentru gloria neamului seu, desprețuind titlurile și rangurile, ce inteligența și noblețta inimii i-ar fi putut asigura, — spiritul acela va trăi etern în adâncă reverință la poporul român.

Meritele repositului față de biserică și națiunea sa sânt cu mult mai valoroase, decât se se poată aprețui în o descriere de înmormântare, istoria numai — cumpana dreptății, va eternisa numele decedaților stâlpi din Ilustra Familie de Mocsonyi, faptele lor sânt strâns legate de istoria dezvoltării culturale naționale a poporului, care îl va avea ca model de imitațiune în vîrțuți și abnegațiune.

Dzeu se binecuvînte memoria repositului din neam în neam, eără sufletul se i-l așeze în lăcășurile celor drepti și plăcuți ai sei.

Fie-l țărina ușoară!

Foeni, în 2. Decembrie 1890.

N. P.

Episcopie română în Macedonia.

În numărul trecut al foaiei noastre am adus notița, că guvernul României va întreprinde pe lângă Poartă, pentru înființarea unui episcopat român în Macedonia; acuma „Tribuna“ publică un articol apărut în „Kreuzzeitung“ în acest obiect, carele pentru însemnătatea lui îl împărtășim și noi precum urmează:

„Ni-se scrie din Bucuresci: Din isvor autentic primul raportul D-Voastre informațiunea, că guvernul român a făcut pașii necesari la sublima Poartă, ca din partea guvernului otoman se fie recunoscut un episcop greco-oriental de naționalitatea română de capetenie bisericească a „Românilor macedoneni“ din Macedonia vestică, întocmai așa precum s'a întemplat lucrul și cu episcopii bulgari din Ochrida, Ueskub și Veles. Guvernul român crede a dobândi această concesiune din partea sublimei Porți, fiind în pozițiunea, de a da Turciei anumite asigurări pe terenul *militar*, față cu eventuale tendențe agre-

sive ale Rusiei. Este foarte probabil, ca această acțiune a României se fie bine văzută din partea austriacă, deoarece pentru interesele Austriei în Salonic trebuie se fie de mare importanță, ca întră Bosnia și numitul port dela Marea-Egeică, se se întărească elementul *neutral* român, care singur e în stare de a forma în Macedonia de mijloc pârtelele despărțitoriu natural, între aspirațiunile oxagerate ale Grecilor și Bulgarilor. Deasemenea așteaptă guvernul român un sprigin diplomatic și din partea *Italiei*, care de ani încoace se străduiesc a scuti elementul român, înrudit cu cel italian, în contra tendențelor propagandiste ale Slavilor și Grecilor din giurul lor. Întreaga acțiune, care în prima linie este a se considera ca opera ministrului român de culte *Maiorescu*, pare a fi destul de bine pregătită, așa, că în cercurile oficiale de aici succesul se consideră de asigurat.

Este prea firesc însă, ca acestel pretensiuni din partea României, *patriarhul ecumenic* se-i facă opoziție fățișă, și chiar de pe acum putem presupune cu oare-care siguritate, că cu toată prevenirea ce Poarta a dovădit în timpul din urmă, *patriarhul* nu va ceda. El nu se va îndestuli cu aceea, ca guvernul se-i recunoască de nou drepturile de mai înainte asupra afacerilor școlare, asupra corporațiilor comunale și în privința jurisdicțiunii asupra clerului, ci el pune în primul plan *egemonia sa politică* asupra tuturor creștinilor ortodoxi din Turcia și cere dela Poartă promisiunea hotărâtă, că în viitoriu nu se vor mai înstitui *nicăiri* în Macedonia *episcopi neelini*. Guvernul României are deplină eunoscientă despre aceste greutăți, și în cercurile conservative ale țerii, al căror sânge e foarte amestecat cu sânge grecesc, s'au și ivit curente, cu tendența, de a nu crea *patriarhul* și elementul elin, destul de strimțorât în Macedonia și mai mari greutăți; conservatorii reformisti însă, care acum sub conducerea junimistilor au rolul decizătoriu în cabinet, puseră aceste considerațiuni sentimentale filenice la o parte. Ei știu foarte bine, că dorințele naționale ale Românilor, care nu numai în Transilvania, ci și în Macedonia voesc se vadă conservată naționalitatea celor de un sânge cu dinșii, nu pot rămânea și mai departe cu totul desconsiderate de guvern, dacă nu voesc se dee în mâna opoziției liberale și radicale un comod și totodată eficace mijloc de agitațiune. Și deoarece guvernul este prea determinat a îngrijii, ca nisințele naționaliste ale Românilor, atât față cu Austria, cât și față cu Turcia, se conserve caracterul cu desevirșire leal și se nu degenereze în un fel de irredentism, el sperează a fi sigur în această privință și de bunavoința ligel de pace a marilor puteri europene. Și dacă guvernul acum vine în fața Porții cu pretensiunea amintită mai sus, aceasta nicădecât nu are se însemne o înaintare agresivă în contra potestății de stat a Sultanului, ci România doresce prin aceasta numai

să ajungă la delăturarea unei stări aproape *anarchice* în Macedonia, ceea-ce zăce tot atât de mult în interesul de stat al stăpânirii turcesci, cât și în acela al Macedo-Românilor. O intensivă propagandă școlară română lucrează de un zeceniu încoace în districtele dela Pind cu expresa autorizare a Porții, și din Bucuresci se trimit pe fie-care an sume considerabile pentru subvenționarea unui foarte însemnat număr de institute școlare de acolo. Chiar și mulți preoți români își desvoaltă acolo activitatea lor; le lipsese însă până acum autorizarea din partea statului și *centrul spiritual*, care numai prin instituirea unui episcop român s'ar putea crea. Învățătorii și preoții români, care funcționează pe acolo, prin pozițiunea privilegiată, care o ocupă preoțimea elină, sunt în ochii populațiunii degradată la rolul de agenți politici, și prin rivalitățile și intrigile reciproce nu numai că se zădărnicesc lucrarea culturală, ci se produc aproape zilnice conflicte, ba chiar ciocniri sângeroase pentru posesiunea școalelor și bisericilor. Sunt și aici tot aceleași gravamine, căroro dl Stambuloff li-a dat expresiune în cunoscuta sa notă către Poartă, și carea atât din partea Porții, cât și din partea reprezentanților mai tuturor puterilor au fost recunoscute de îndreptățite.

Dacă însă cu toate acestea cineva ar face obiecțiunea, că desfășurarea dorințelor române în cestiunea macedoneană ar fi prematură, deoarece-ce ar înăspri actuala criză bisericească în Turcia, i s'ar putea prea bine răspunde, că o *deslegare organică* a acestei cestiuni, fără îndoială grele, se poate face mult mai cu înlesnire, dacă la dînsa vor participa toate națiunile interesate și dacă nu va fi lăsată numai la discrețiunea Grecilor și a Bulgarilor.

În România cu drept cuvânt i s'ar imputa guvernului ca o gravă lipsire dela datorința sa, dacă această potrivită ocaziune de a întreprinde ceva în favorul Românilor din Macedonia, ar fi lăsat-o cu totul nefolosită.

Întru eternizarea memoriei fericitului în Domnul Antoniu Mocsonyi de Foen.

Legile naturei și-au luat tributul lor, veneratul senior al familiei Mocsonyi, ilustrul și credinciosul anteluptătoriu al Românilor din Ungaria — Dl Antoniu Mocsonyi de Foen, a fost răpit din mijlocul nostru de cruda moarte.

De ani 30 a jertfit Antoniu Mocsonyi timp, osteneală și avere, atât pe terenul politic-național, cât și pe cel al culturii naționale-bisericesci române, dela anul 1860. până la finea anului 1890. Antoniu Mocsonyi totdeauna și necurmat a fost cu națiunea și cu biserica sa, și totdeauna cu cel mai curat zel a stat între cel din frunte al nostri.

Toate instituțiunile noastre naționale-culturale

și economice au avut un puternic sprigitoriu în Antoniu Mocsonyi!

Acum este rëndul la noi, cei remași în viață, ca să arătăm, cumcă am fost demni de un bărbat ca Antoniu Mocsonyi, cumcă scim să manifestăm iubirea, stima și recunoștința noastră față de bine-meritații nostri bărbați — și după moartea lor.

Sperăm că, numeroșii adoratori și stimatori ai decedatului Ant. Mocsonyi, vor profita de această ocaziune, spre a-l oferi tributul lor de recunoștință întru eternizarea memoriei nemuritorinlui nostru bărbat.

Din acest motiv subscrișii, ascultând de vocea șoptitoare a Românilor din Timișoara și giur, ne am constituit într'un comitet *esecutiv* cu scopul ca:

întru eternizarea memoriei scumpului decedat, să adunăm și breem o fundațiune sub numele Antoniu Mocsonyi, a cărei mențiune va fi, ca din venitele acesteia să împartă stipendie tinerimei române dela meseri și dela industrie.

Pentru crearea acestui fond ne permitem a emite această colectă cu rugarea: să binevoii a apela la simțemintele de pietate ale cunoscuților D-Voastră, cari voesc a depune o cunună neperitoare pe mormântul decedatului Antoniu Mocsonyi.

Această fundațiune, după-ce se va aduna, se va regula prin litere fundamentale și se va deține sub administrațiunea autorităților noastre bisericesci.

Printr'o fundațiune cu scop de cultură națională voim dar a eternisa memoria lui Antoniu Mocsonyi, voim a rēdica un monument etern prea demnului nostru bărbat.

Contribuirile se vor quita în jurnalele noastre, ca fie-care contributor să fie convins, cumcă dinariul seu a ajuns la scopul destinat. Lista și sumele ce se vor aduna din partea D-Voastră, ve rugăm a-le trimite — cel mult până la finele lui Februarie 1891. — la adresa dlui avocat Emanuil Ungurianu în Timișoara.

Dat în Timișoara, în 2/14. Decembrie 1890.

P. Rotariu, Em. Ungurianu, Dr. Corneliu Nicoara,
Ioan Istin, Costa Maniu, Georgiu Lazaru,
Dr. Aurel Munteanu.

Manifestațiunile de jale și durere au fost numērate, ce s'au esprimat pe cale telegrafică și postală din incidentul morții nemuritorinului nostru bărbat Antoniu Mocsonyi.

Românii din Logoj d. e. au depus o cunună prea frumoasă din flori naturale; pre cordelele negre era inscripțiunea; „Românii din Logoj — binemeritatului bărbat al națiunii Antoniu Mocsonyi de Foen“.

Din Oravița ni-se trimite spre publicare următoarea adresă de condolență:

„Moartea ilustrului domn Antoniu Mocsonyi de Foen, ne-a atins adēnc și pe noi.

Deplângem din suflet aceasta pierdere prea timpurie și neraparabilă pentru neamul nostru românesc.

Pre ilustra familie Mocsonyi de Foen, o rugăm să primească spresiunea noastră de cea mai profundă condolență.

Oravița, în 13. Decembrie 1890.

Dr. Aureliu Maniu, Alexandru Popoviciu, Elia Trailă, I. E. Teranu, Iosif Novac, Ioan Nedelcu, Mateiu Stroia, Dr. Al. Manguica, Petru Manciu, Balt. Munteanu". (Luminătorul).

jubileul ateneului în Bucuresci.

În zilele de 24. și 25. Noemvrie v. s'a serbat în Bucuresci jubileul de 25 de ani al existenței Ateneului român.

La această serbare a luat parte și Regele și principele moștenitoru, la a căror intrare musica au intonat imnul național. Președintele Ateneului, dl N. Crețulescu, deschise apoi ședința printr'o scurtă cuvântare, după care dede cuvânt dlui A. V. Urechie, care făcu o dare de seamă amănunțită a activității Ateneului, dela fondarea lui și până azi.

Vorbiră apoi delegații diferitelor Atenee din țeară, resumând fie-care fasele prin cari au trecut acele Atenee. Dl Esarcu, vicepreședintele Ateneului, mulțumî delegaților din provincie îndemnându-i, ca să meargă înainte cu același foc și dragoste ca și până acum.

Duminecă, în 25. Noemvrie, ședința s'a deschis earăși cu venirea Regelui și a principelui moștenitoru, după care președintele dede cuvântul dlui Ionescu-Gion, care cetî conferința sa intitulată: „Cum vorbim?“ Dl Gion vorbește despre istoria limbii române din timpul domniei fanarioților, până în primele decenii ale secolului al XIX. — Vorbî apoi dl A. Giuvără „Despre traiul poporului român“, făcând o comparațiune între traiul și strălucirea din Capitală și între traiul cel rău al sateanului român. Dl Giuvără constată însă un progres spre bine, căci, zice D-sa, nu trebuie să comparăm starea țerei noastre cu a țerilor înaintate în cultură, ci cu starea în care s'a nlat țeara românească în diferitele epoce.

Să dă apoi cuvântul dlui Tache Ionescu, care a tractat tema „Cum gândim?“ Conferențiarul face o scurtă repetiție a celor spuse de dl Giuvără. D-sa spune, că țeara are și greșelile statelor tinere și păcatele celor bătrâne, fiind-că, zice dl Ionescu, statul român se află într'o perioadă de formațiune; de aceea avem lipsă de entuziasm și de statornicie. Trebuie o reformă, trebuie să lucrăm, pentru-că nici o națiune nu poate trăi dacă nu pune o peatră nouă la edificiul progresului.

Această frumoasă serbare s'a terminat printr'o poezie a dlui Vlăduța, cetită de însuși poetul, cu tot focul, ce l-a însuflețit când a compus-o.

Cum vorbim?

Conferință ținută la Ateneu, în 25. Noemvrie, de G. IONESCU-GION.

Una dintr'acele Românce, care mișunără cu frumșea și deșteptăciunea lor marile orașe ale Europei în prima jumătate a secolului nostru, se află într'o zi stând de vorbă, într'unul din saloanele aristocratice ale Parisului, cu poetul francez Alphonse de Lamartine.

Vioiciunea, gingășia, grațiile măestrelor ale Româncei — precum și aceea umbră de dulce melancolie, care trecea pe chipul ei întocmai ca norul alb pe seninul cerului, încântaseră pe poet. O privea și o asculta cu nesăturată plăcere, ear Româncea cu cât se simțea mai învăluită cu privirile calde ale poetului, cu atât mai mult, adorabila chochetă, da sbor spiritului și fantasiei sale.

— Doamnă, zise într'un rînd Lamartine, — Dumniata, care vorbești limba franceză, că o marchisă din secolul trecut, care cunoști atât de bine pe poeții și prosatorii noștri, și care ți-ai însușit cu atâta deplinătate tot ceea ce farmecul nebiruit al Francezei, mai mult încă: al Parisienei, — spune-mi, rogu-te, ce limbă se vorbește în țeara Dumnitale, într'acel depărtat Orient plin de soare și de poezie? Spune-mi câteva versuri în limba românească.

La această rugăciune a poetului, Româncea rămăse pentru o clipă mută. Această tăcere era îndreptățită de cauza cea mai puternică: *Româncea nu șcia românește*. Dar, pentru-că mai lesne și-ar perde un călugăr partea sa din ralu, decât femeia prezența sa de spirit, Româncea noastră găsi îndată portita de scăpare din această cumplită încercătură.

— Mă dusei, — povestia dînsa mai târziu la Bucuresci, — mă dusei cu gândul în țeara românească și-mi adusei aminte că, vearea la moșiele tatălui meu, când stam pe seară în pridvorul casei și mă uitam cum vin dela pășune turmele și cirezile satului, auzisem flăcăi și fete cântând cântece de dor, în cari cuvintele *frunză verde* se repețiau mereu. Această amintire mă scăpă. Imitând melodia tristă și înduioșătoare, cu care se zic doinele române, recitai poetului două versuri cari nu erau tocmai variate.

Frunză verde, frunză verde,
Frunză verde și ear verde.

Je le mettais au vert cu româneasca mea. Din fericire însă, poetul mă intrerupe ca să-mi spună, că limba română este de o dulceață admirabilă și de o sonoritate fără seamăn. M'am incredințat și eu de aceasta, dar mai pe urmă, când am învățat să vorbesc românește.

A vorbi românește, vorbim românește, — putem zice poate astăzi, și încă nu cu deosebită hotărîre, noi oamenii orașelor României, noi tîrgoveții,

carl zilnic ne folosim de atâtea și atâtea lucruri nouă.

În tinereța însă a Româncei prietină cu Lamartine, a vorbi românește, era a înfrăți cu de-a sila cuvintele hodogogite ale Turcilor cu cuvintele pițigăiate ale Grecilor; era a grecești cu terminațiunea *isire* cuvintele franceze, și a face cuvinte ca *pretendarisire*, *fraparisire*, *regularisire*, *interpelarisire*; era de a te servi de cuvintele muscălești, care printre săltărețile și melodioasele cuvinte române, păreau tocmai ca niște urși în mijlocul unor cete de sprintene căprioare.

Greceasca, ruseasca, turceasca și o nădrăvană frântuzească de contraband nepădiseră în limba română, care ca totdeauna primitoare și prea primitoare, se da la o parte din dreapta, se da la o parte din stânga, se da din toate părțile înderept, așa că fu un timp când se vorbea pe românește cu tot felul de cuvinte, afară de cuvintele românești. La auzul limbii române, vorbite acum 40—50 de ani, nici o întrebare nu ar fi fost mai îndreptățită de cât următoarea: *ce este românesc într'această limbă românească?*

S'ar fi pierdut cu timpul legile, cari sunt la temelie frasel și propozițiunii române; s'ar fi pierdut până și amintirea atâtor și atâtor frumoase cuvinte latine, asupra cărora de secole poporul român pusese pecetea sa de românism bine hotărât; s'ar fi pierdut până și acele cuvinte slavone, pe cari, dealungul a sute de ani, de zilnică întrebnițăre, Românul le-a românit cu desăvârșire; — s'ar fi pierdut, dacă o reacțiune puternică nu s'ar fi ivit și în privința limbii, precum o bine-făcătoare reacțiune spunta, și apoi se ivia, și apoi se arăta și în viața socială, și în viața politică a întregului popor român.

Mare și cotropitoriu era potopul străinismului în vorbirea română, mare deci și radicală fu această reacțiune.

Unul voia să italianizeze limba română, să ne facă să vorbim întocmai ca *i nostri fratelli del Tevere*, pe cuvântul, că și noi eram *sanque del loro sanque*, sânge din sângele lor. Dacă această încercare, pe atât de entusiastă, pe cât de trecătoare, ar fi reușit, Roma-Mună s'ar fi întregit cu mirare, dacă, în străvechiul trecut, ea a trimis la Dunăre, nu coloniile vorbind limba rustică latină, ci mai încoace o colonie italiană, pur-toscană.

Altul încercară — și această încercare nu fu trecătoare, — de a ne face să vorbim latinesce, dar atât de latinesce, încât dacă Virgiliu și Cicerone s'ar fi sculat din mormintele lor și ar fi venit în plimbare la București, în palatul Universității, pe atunci locuința și pentru Societatea academică, sau s'ar fi dus la Blaj, într'un alt focar de românism; — de sigur, că ei s'ar fi mirat adânc auzind pe Românii dunăreni și carpațini cum vorbesc latinesce după o mie și opt sute de ani. Nici chiar la Roma nu se vorbea de marea majoritate a poporului atât

de clasic și de literar latinesce, cum voia școala latinistă și latinisantă din țările române, să ne facă pe noi să vorbim.

Ani de zile, scriitorii transilvăniți și o parte din scriitorii de dincoace de munți *cicer nisird*, adevărat vorbiri și scriseră un fellu de latinescă pe românește, cu același entuziasm și cu aceeași neclintită credință, cu care, în Franța secolului XVI., Ronsard și Pleiada lucrau să latinizeze și să grecește limba franceză, latinisau întocmai cum se francisă limba germană în secolul XVIII. la curtea lui Frederic II., Regele Prusiei, unde verbele *finiren*, *logiren*, *avanciren*, *marshiren* și *eclatiren* pot să se dea de-a mână cu *regularisi* și *pretendarisi*, cari le citaram mai sus.

Din toată această încercare de latinizare exagerată, dar care se înțelege foarte din punctele de vedere ale luptei pentru naționalitate, — dintr'această încercare ceea ce bun a rămas, a fost isgonirea din limbă a grecismelor, turcismelor, rusismelor furisate în statul cuvintelor românești, și ura pentru cuvinte de asemenea origine.

Vorbirea însă în felul latinistilor, numai cu vorbe bine-cuvântate de Virgiliu și de Cicerone, nu era cu puțință. Și în țara noastră, ea și în toate țările, ba chiar mai mult, decât în toate țările, literatură, științele, politica, magistratura, armata aveau trebuință de cuvinte nouă, pentru noțiunile și lucrurile nouă. Aceste cuvinte nu se găseau nici în Cicerone, nici în toți scriitorii clasici ai latinității.

Școala dela Blaj și Societatea academică din București respingeau cuvintele nouă cu aceeași oroare, cu care Academia din Atena respingea până mai deunăzi cuvintele grecești, care nu se găsesc în Platon și în Demostene, — cu aceeași oroare, cu care Academia dela Crusca din Florența respingea cuvintele ce nu se găsesc în Dante, — ceea ce făcea pe un poet hazliu al Italiei, anostit de acest purism exagerat, să întrebe în versurile sale:

Bisogna aspettar che venga Dante,
Ad insegnarci chiamar la ciocolata?

„Trebuie oare să mai așteptăm să vină Dante, pentru a ne învăța cum să zicem la ciocolată?”

În mil de cazuri, această întrebare fu pusă sub diferite forme, și în timpul când latinismele ciudate de greoaie bântuiau groasnic prin Transilvania și prin România. Pentru-că vorbele *chibrit** și *batistă* nu se găseau în latinitatea clasică; elevii cursului superior dela liceului S-țului Sava numeau, cu deplina învoială a profesorului de limbile română și latină, regretatul Maxim — numeau *chibritul* cu locuțiunea pur ciceroniană un *de-părete-frecătoriu*, iar *batista* un *nas-suflete*.

Provocată de escusele școlii latiniste și latinisante, o altă școală se ivi, și aceasta fu școala arhaismelor. Ea își propunea desmormântarea cuvintelor

* În Bănat la popor: „aprinjoare, aprinzele“.

telor române seau din vremuri*) vechi românite de prin cronice și de prin crisoave, și întrebuițarea lor în vorbire și în scriere, în locul cuvintelor străine și netrebuincioase, de vreme ce aveam, pentru aceleași noțiuni, cuvinte neaoșe românești.

Școala arhaistă fu însă cea dintâiu, care plecă urechia și la graiul poporului român. Căci toate școlile, cărî se urmaseră până la arhaistii nici nu voiseră să scie de limba vorbită de țeran.

(Va urma.)

Generalul *Traian Doda* ca frate, *Ana Țunea* nasc. *Doda* și *Elisabeta Doda* ca surori fac cunoscut, cumcă prea amatul lor frate

George Doda,

maior c. și r. în retragere,

a reposat întru Domnul, în al 60-lea an al vieții, în ziua de 16/5. Decembrie, la 5 oare dimineața.

Înmormântarea s'au îndeplinit după ritul gr. or. în 18/6. Decembrie 1890. la 2 oare după amiază.

Fie-i țerina ușoară!

Înmormântarea s'a făcut cu o rară pompă. Toate autoritățile bisericesci, militare și civile au fost reprezentate în mare număr, apoi multă lume de popor din toate clasele. Onorurile militare le-a făcut un batalion al garnisoanei din loc, sub comanda dlui maior ces. și reg. Zirl.

Varietăți.

Ajutoriu prea înalt. *Maiestatea Sa ces. și reg.* s'a îndurat prea grațios a dărui 100 fl. v. a. pentru zidirea școlii noastre române gr. or. din *Oliciova*, în protopresviteratul Făgetului.

Prea Sântia Sa Doșnul Episcop diecesan, Nicolae Popea, a plecat la Budapesta cu trenul expres de Mercuri dimineața în 5/17. l. c. spre a lua parte la ședințele dietale din casa magnaților; eară erî Sâmbătă seara s'a rentors acasă.

Deputații congresuali preoțesci. Pan'acuma este cunoscut rezultatul alegevilor din 9 cercuri preoțesci, și adecă:

la *Caransebeș* s'a ales *Preacuvioșia Sa Dl Protosincol Fîlaret Musta.*

„ *Logoj* D. Prototopresviter *Dr. George Popoviciu;*

„ *Făget* D. Prot. *Sebastian Olariu;*

„ *Jebel* D. Prot. *Alisandru Ioanoviciu;*

„ *Ciacova* D. Administrator ppviteral *Aureliu Drăgan;*

*) *Vremuri* încă e barbarism introdus de curând în limba noastră în loc de *vremă*, sau mai bine zis în loc de *timp, timpuri și timp*, folosit de popor.

la *Panciova* D. Prot. *Timoteu Miclea;*

„ *Biserica-Albă* D. Prot. *Filip Adam;*

„ *Oravița* D. Prot. al *Caransebeșului, Andreu Ghidiu;*

„ *Mehadia* D. Prot. *Mihail Popoviciu.*

Convocare. Pre baza §-lui 37. din statutele reuniunii învățătorilor români gr. or. confesionali din diecesa *Caransebeșului*, prin aceasta convoc adunarea ordinară de constituire a despărțământului al V-lea *Buziaș*, al reuniunii învățătorilor pe ziua de *Joi în 20 Decembrie a. c. st. v.* în sala școlii gr. or. române din *Buziaș* precis la 9 oare a. m.

Obiectele de pertractare sînt:

Conform planului și conform împărțirii oarelor de învățămînt,

1. Dela 9—10 oare învățătorul *I. Ciurciu* din *Buziaș* va propune elevilor obiectele din împărțirea oarelor de *Mercuri* și anume: clasa I. scrierea și cetirea, cl. II. scrierea și cetirea și cl. III. *Istoria naturală.*

Dela 10—11 oare, tot învățătorul *Ciurciu* va propune mai departe cl. I. deprinderi intuitive, cl. II. calculul, cl. III. calculul.

La 11 oare demiterea elevilor către casă.

2. Deschiderea adunării, după carea urmează critica asupra obiectelor propuse, asupra disciplinei și altor momente obvenite în școală.

3. Constituirea despărțământului pe anul 1890/91.

4. Incassarea taxelor anuale de 1 fl. 50 cr. și o parte din restanții.

Sînt cu toată stima poftiți a lua parte la adunare toți membrii ordinari ai reuniunii, precum și alți promovători ai școlilor noastre.

Blajova, în 30. Noembrie 1890. — *George Lupșa*, președ. despărț. V-lea.

Duelul în Iaponia. *Mikado* (împăratul preoțesc din Iaponia) într'un decret dat de curînd, opresce cu rigoare duelul, care devenise din ce în ce mai periculos în Iaponia. Astfeliu toți aceia, care vor provoca direct sau indirect, sau care vor accepta un duel, vor fi pedepsiți cu o amendă foarte mare și dela șese luni până la doi ani închisoare în ocnă. Martorii vor fi deasemenea foarte aspru pedepsiți ca și luptătorii, ba și mai mult, chiar individul, care va critica pe cine-va, pentru-că nu se bate fiind ofensat, va fi pedepsit ca calomniator.

Tratamentul d-rului Koch în București. Rezultatul inoculației făcute mai pe urmă de dl prof. Dr. *Asaki* este: La 4 bolnavi reacțiunea a fost de tot insensibilă. La unul însă, *Const. Nițulescu*, cu tuberculoza oaselor la piciorul drept s'a manifestat următoarea reacțiune: La 12 noaptea bolnavul a simțit fiori de frig, care ținură jumătate de oară, și încet, încet simți căldura, simți apoi că i-se înroșese fața și mai cu seamă după expresiunea proprie a bolnavului: piciorul drept (cel bolnav) i-se părea ca pus în apă ferbinte, era agitat, avea greață fără să poată vîrsa, și ușoară durere de cap. La 2 oare noaptea i-se desface legătura. Toate ulcerile sînt de un roșu frumos și burgeonii plini de vieață; ușoară umflătură a încheieturii. Pulsul plin, foarte accelerat. Dl prof. Dr.

Asaki, examinând pe acești bolnavi a zis, că pentru a nu fi expus la desavantagiile, ce poate presenta injecția de un centigram, cum se țucepe la Berlin, a început cu un miligram rămânând că, îndată-ce bolnavul nu va mai da nici un semn de cea mai mică reacție, va continua inoculația și anume cu 3 miligrame. S'au prezentat mai mulți bolnavi cu tuberculosă pulmonară și anume: Filip Șor, Const. Rădulescu, Gh. Dumitrache și Lucian Alexandru, care vor fi inoculați.

Încă un tratament în contra officii. În Franța, lângă orașul Nantes, locuiesce o familie de țerani numită Marcel, carea de mulți ani se ocupă cu vindecarea oămenilor bolnavi de offică, carii vin din depărtare și se supun cu succes tratamentului.

Medicamentul acestei familii este tot așa de secret ca și al d-rului Koch.

Eară însă decursul tratamentului.

Bolnavilor li-se aplică lipitori pe spate și pe piept.

Primadată se lasă lipitorile să tragă sânge cât pot, după care locul, de unde au supt lipitorile, se unge cu o alifie, care pișcă și doare.

A doua oară se pun lipitori mai puține. După ce lipitorile s'au luat, pelea se unge earăș cu alifie. În cele din urmă nu se pun decât două lipitori, și nu le lasă decât să găurească puțin pelea, pentru-ca apoi să un găural cu alifie.

Bolnavii trebuie să stea la un loc bine aerisat, și eara la căldură bună.

Îndată-ce s'a făcut tratamentul, bolnavul presentă aproape aceleași simptome ca și bolnavii lui Koch. Astfel în la început au febrinteli, în urmă îi doare capul și de tot, le pere pofta de mâncare, slăbesc mult de tot.

După-ce frigurile au încetat, bolnavii trebuie să facă baie de țărțe și de flori de fân. Băile acestea slăbesc și mai tare pe bolnavi, așa că nici nu se poate, ca bolnavii să facă mai mult de două săptămâni aceste băi.

În acest timp li-se dă foarte puțin de mâncare, ear beuturile spirituoase le sânt interzise cu totul.

După două săptămâni li-se dă supă și puțin vin, ear mai târziu ouă. După o lună de zile pot relucepe modul de traiu de mai înainte.

Această familie, se zice, că a vindecat în modul deșeris o mulțime de officoși și a devenit în stare bună materială.

Bibliografie.

A eșit de sub tipariu și se poate căpăta în „*Librăria diecesană*”.

Memorialul Archiepiscopului și Mitropolitului Andrei baron de Șaguna, sau luptele naționale-politice ale Românilor dela 1846—1 73. de Nicolae Popoa, arhimandrit vicar arhiepiscopesc. Tomul I. Sibiu, 1889. Formata octav mare, 408 de pagini. Prețul 1 fl. 30 cr.

Tomul I. cuprinde evenimentele din 1846—1849. inclusive. — E de prisos, a mai avisa la inportanța opului, ci credem, că e de ajuns a spune, că acest *Memorand* conține mulțime de documinte originale în șir cronologic — de cel mai mare interes pentru istorie în general, și în spețial pentru Români.

Întregul op va apărea în două sau trei tomuri.

Cântări la Nașcerea Domnului și alte sêrbători, culese și arangiate de Nic. Velcu, învătătoriu. Prețul 12 cr.

CONCURS.

Pe basa ordinăciunei Venerabilului Consistoriu diecesan din 9. Noemvrie a. c. Nr. 2197. B. se escrie concurs pentru ocuparea postului de capelan la parochia de clasa III. pelângă neputinciosul paroch Ioan Daminescu din **Glamna-Română** cu filia **Glamna-Montana**, protopresviteratul Făgetului, cottul Căraș-Severin, cu termen de 30 de zile dela prima publicare.

Emolumintele impreunate cu acest post sânt:

Jumetate din toate venitele parochiale ale parochului veteran, Ioan Daminescu.

Doritorii de a ocupa acest post sânt avisați a-și trimite recursele lor instruate conform Statutului Organic bisericesc și regulamentului pentru parochii — adresate comitetului parochial — Prea On. oficiu protopresviteral în Făget.

În fine recurenții sânt poștiți a se presenta în vre-o Duminecă seau sêrbătoare în sânta biserică spre a-și arăta desteritatea în cântare și tipic.

Glamna-Română, în 22. Noemvrie 1890.

[66] 2—3

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: *Sebastian Olariu* m. p. protopresviter tractual.

CONCURS.

Pe basa ordinăciunei Venerabilului Consistoriu diecesan din 16. Noemvrie a. c. Nr. 2524. Șc. se escrie concurs pentru ocuparea definitivă a postului de învătătoriu la școala confesională gr. or. română din **Juresci** cu filia **Botesti**, protopresviteratul Făgetului, cottul Căraș-Severin, cu termen de 30 de zile dela prima publicare.

Emolumintele impreunate cu acest post sânt:

1. În bani gata 150 fl. v. a.
2. 8 Hl. de grâu.
3. 12. Hl. de cucuruz.
4. 32 metri de volum de lemne aduse în curtea școalei, din care se încălzesc și sala de învățământ.
5. Cortel liber cu jumetate de juger de grădină.
6. Scripturistica 3 fl. v. a.
7. Conferințele învățătorești 10 fl. v. a.
8. Curatorul școalei 6 fl. v. a.

Cei-ce doresc a ocupa acest post au a-și subșterne recursele provăzute cu documentele prescise și adresate comitetului parochial din **Juresci** cu filia **Botesti**, la oficiu protopresviteral gr. or. rom. al Făgetului până la termenul deschis.

Recurenții sânt poștiți a se presenta în vre-o Duminecă seau sêrbătoare în s. biserică.

Juresci, în 22. Noemvrie 1890.

[67] 2—3

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: *Sebastian Olariu* m. p. protopresviter tractual.

